

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE SİYASİ FAALİYETLERİN KAMU KAYNAKLARINDAN DESTEKLENMESİNE İLİŞKİN DÜZENLEMELER

Hüseyin GÜL*
Alper ARISOY**

Özet

Avrupa Birliği'nde (AB) siyasi faaliyetlerin ulusal düzeyden uluslararası düzeye taşınması ve Birlik düzeyinde yeniden kurgulanarak sağlıklı bir biçimde yürütülmesi, Birliğin demokratik meşruiyeti ve siyasal bütünleşmenin geleceği bakımından hayati öneme sahiptir. Avrupa "kamusal alanının" inşası olarak adlandırılabilir bu dönüşümde, Avrupa düzeyinde yeniden yapılanan siyasi partiler (Avrupa partileri) ve bunlara bağlı vakıf vb. kuruluşlar kritik bir yere sahiptirler. Bu çalışma, söz konusu parti ve kuruluşların faaliyetlerinin kamu kaynaklarından nasıl karşılandığına ilişkin olarak bilhassa son on yılda ortaya çıkan ve uygulamaya bağlı olarak değişen düzenlemeler hakkında bilgi vermeyi amaçlamaktadır. Böylelikle sürecin devamı hakkında da bir fikir oluşması beklenebilir. Bu amaçla, öncelikle AB'de siyasi faaliyetlerin uluslararası düzeyde koordinasyonunda temel aktör konumundaki "Avrupa siyasi partileri" hakkında bilgi verilecek, daha sonra siyasi faaliyetlerin mali olarak desteklenmesi konusu, ilgili tüzükler ve uygulamaya ilişkin düzenlemeler çerçevesinde ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: AB siyaseti, Avrupa siyasi partileri, siyasetin finansmanı, hibe yardımları.

* Yrd. Doç. Dr., Adnan Menderes Üniversitesi, Nazilli İİBF, huseyingul@adu.edu.tr

** Yrd. Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi, ialperaisoy@yahoo.com

Regulations on the Supporting of Public Funding of Political Activities in the European Union

Abstract

The question of how to transpose the political activities from national to supranational level and to re-structure them on a solid basis at EU level is of vital importance both for EU's democratic legitimacy and for the future of political integration. In this transformation, which can be referred to as the "construction of European public space", political parties which are re-structured at European level and the foundations linked to them play a crucial part. The purpose of this paper is to assess the way the activities of European political parties and their affiliated foundations are funded from EU's public sources with particular reference to the experiences of the last decade. Thus, it is also expected to provide a perspective for the future orientation of the ongoing process. For this purpose, firstly the "europarties" will be accounted for, then the financing of political activities at EU level will be assessed through the relevant regulations and decisions on implementation.

Key Words: EU Politics, Europarties, political finance, grants.

GİRİŞ

Batı Avrupa'nın liberal demokrasilerinde siyasi partiler temsil edenler ile edilenler arasında siyasal çıkar aktarımı ile ilgili olarak kurumsallaşmış en güçlü örgütleri oluşturmaktadırlar. Ne var ki, siyasi partilerin uluslararası düzeyde, yani AB nezdindeki uzantıları olan Avrupa siyasi partileri, henüz ulusal düzeydeki partilere nazaran arzu edilen güce ve etkinliğe ulaşamamışlardır. Halbuki Birliğin, AB yurttaşlarına yakınlaşması, bütünleşme sürecine halkın ilgi duyması ve ilgili tartışmalara aktif olarak katılması, bir başka deyişle Avrupa kamusal alanının inşası hep Birliğin bu alandaki performansına bağlı olarak gelişmektedir.

Avrupa Birliği'nin gelişimi ve değişimi sürecinde ortaya çıkmış olan Avrupa partilerinin çekirdeğini, ilk dönemler bu fikrin kurucuları olan üye devletlerin siyasi parti temsilcileri ile hükümetlerin atamış oldukları bürokratlar oluşturmuştur. Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu Genel Meclisinde, ideoloji ve program bakımından birbirine yakın olan ulusal parti temsilcileri ve bürokratlar, AB düzeyinde siyasi işbirliğinde bulunmuşlardır. 1967 yılında kurulan Avrupa Parlamentosunun temelini oluşturan AKÇT Meclisi, siyasi partiler arası işbirliğinin yasal, siyasal ve mekânsal zeminini hazırlamıştır.

Avrupa Birliği adı altında Tek çatı altında birleşmeye giden süreç içinde Avrupa siyasi partilerinin bu süreç içerisinde giderek ağırlık ve kimlik kazanmalarına paralel olarak; partilerin AB kaynaklarından ne şekilde desteklenecekleri sorusu da Maastricht Antlaşması ile başlayan genişleme sürecinde gündeme gelmiştir. AB kurumları ile AB vatandaşları arasındaki iletişimin güçlendirilmesinde, bütünleşme sürecinin ilerlemesinde ve AB'nin federal ve/veya Konfederal bir yapıya doğru dönüşmesinde Avrupa partilerinin rolü, Avrupalı politikacılar tarafından erken denebilecek bir dönemde anlaşılmıştır. Buna bağlı olarak siyasal partilerin demokratik sistemlerde var olan tartışma konusu yani finansman desteği sorunu AB düzeyinde de ortaya çıkmıştır. Avrupa düzeyinde siyasi rekabetin adil bir biçimde gerçekleşmesinde siyasi partilere verilecek mali destek ve tanınma konuları hayati önem taşımaktadır. Bir başka deyişle siyasette fırsat eşitliğinin sağlanması, siyasi faaliyetlere sağlanacak mali desteklerin miktar ve usulleriyle yakından ilişkilidir.

Siyasi faaliyetlere sağlanan mali destekler İkinci Dünya Savaşından sonra birçok demokratik ülkede tartışmalara konu olmuş ve bu konu yasal düzenlemeler ile güvence altına alınmıştır. Özellikle Batı Avrupa'da 1970'lerde ortaya çıkan siyasi yolsuzluklar, siyasi partilere doğrudan veya dolaylı yollardan devlet yardımı yapılması ve seçim kampanya giderlerinin sınırlandırılması gibi belli kurallara bağlanmıştır.

Bu çalışmanın amacı, AB'de başta siyasi partiler olmak üzere bunlarla koordineli olarak faaliyet gösteren çeşitli siyasi oluşumlara Avrupa Birliğince sağlanan mali desteklere ilişkin düzenlemelerin zaman içindeki gelişimini ortaya koymak ve mevcut uygulamalar hakkında bilgi vermektir. Bunun için öncelikle AB'de siyasi faaliyetlerin uluslarüstü düzeyde koordinasyonunda kilit role sahip bulunan "Avrupa siyasi partileri" hakkında bilgi verilecek, daha sonra siyasi faaliyetlerin mali olarak desteklenmesi konusu, ilgili tüzükler ve uygulamaya ilişkin düzenlemeler çerçevesinde ele alınarak mevcut durum hakkında bir değerlendirmede bulunulacaktır.

A. SİYASİ FAALİYETLERİN ULUSLARÜSTÜ DÜZEYDE KOORDİNASYONU: AVRUPA SİYASİ PARTİLERİ

Avrupa bütünleşmesi, bilindiği gibi ulusal ve uluslarüstü düzeyleri içeren çok-düzeyle bir yapılanmayı içermekte olup üye devletlerin Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'ndan itibaren yetki devriyle oluşturdukları uluslarüstü idari birimlerin başında Avrupa Komisyonu, Konseyi ve Parlamentosu gelmektedir. Avrupa Parlamentosu Birliğin işleyişinin yeterince demokratik olmadığı yönündeki eleştiriler doğrultusunda aşamalı olarak güçlendirilmeye çalışılmış, parlamenterler 1979'dan itibaren doğrudan seçimle Parlamento'ya girmeye başlamışlardır. Böylece

Parlamentonun AB politika ve kurumları üzerindeki yetkileri Birliğin gelişimine paralel olarak aşamalı bir yol izlemiştir. Benzer durum ulusal siyasi partilerin, uluslarüstü düzeyde faaliyette bulunan parlamenterlerinin kendi aralarındaki etkileşim ve ittifakları ile Parlamento içinde gruplaşmalarına zemin hazırlamış ve böylece bugün “Avrupa partisi” (europarty) olarak adlandırılan siyasi yapıların temelleri atılmıştır¹. Ulusal parti gruplarının kendi aralarındaki federal nitelikli bağlarıyla başlayan süreç, doksanlı yıllardan itibaren ivme kazanmış ise de, aşağıda görüleceği gibi “embriyo düzeyinde partiler” veya “parti ağları” olarak adlandırılan söz konusu örgütler halen ulusal siyasi partilerle kıyaslanacak düzeyde siyasi parti olarak değerlendirilememektedir.

Mevcut hali ile AB’de uluslarüstü düzeyde faaliyet gösteren siyasi partilere ilişkin iki temel soru bulunmaktadır. Birincisi: Avrupa’daki siyasi partilerin ve siyasi faaliyetlerinin yasal konumları hangi ölçütler çerçevesinde belirlenecektir? İkinci olarak: Avrupa siyasetinin demokratikleşmesi ve partilerin rolü yasal düzenlemeler ile nasıl desteklenecektir?² Bu iki temel soru çerçevesinde belirginleşen bir diğer soru da uluslarüstü düzeydeki, yani AB düzeyindeki siyasi faaliyetlerin kamu kaynaklarından nasıl destekleneceğine ilişkindir. Zira siyasi partiler farklı düşünceleri bir örgüt çatısı altında belirli bir programa dayalı olarak gerçekleştirmeyi amaç edinen organizasyonlardır. Bunu gerçekleştirmek için de belirli bir maddi güç gerekmektedir.

Farklı ilgileri ve düşünceleri temsil ettiklerine göre partilerin bazı toplumsal ilgi odakları ve yapılarla özel bağları olabilmektedir³. Ne var ki, bu kesimlerin mali gücünün siyasi arenada kendisini doğrudan hissettirmesi fırsat eşitliği ilkesini zedeleyebilir. Bu sebeple mali gücün siyasetteki etkisi dengeli ve kontrol altında olmalıdır. Avrupa’da da genel kabul gören bu anlayışa göre demokratik fırsat eşitliği, mali güç içeren toplumsal mekanizmaların siyasi güce dönüşmesini engellemeye yönelik olarak düzenlenmiştir.

¹ Avrupa siyasi partilerinin ortaya çıkışı ve gelişimi ile ilgili detaylı bilgi için Gül Hüseyin, **Avrupa Siyasi Partilerinin Ortaya Çıkışı ve Avrupa Halk Partisi**, DEÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, yayınlanmamış doktora tezi, İzmir Şubat 2010, bakınız.

² Martin Morlok, “Constitutional Framework”, K.M. Johansson, P.A. Zervakis (der), **European Political Parties between Cooperation and Integration**, ZEI Studies, Baden-Baden, 2002, s.29.

³ S. Lipset, S. Rokkan, (1967), **Party Systems and Voter Alignments**, Free Press, New York, 1967, s.10 vd.

Siyasi partilerin faaliyetlerin Avrupa düzeyinde koordinasyonu İkinci Dünya Savaşı sonunda başlamıştır⁴. Ne var ki, düzenli parti birliklerinin kurulması ancak 1979 yılında Avrupa Parlamentosu için doğrudan seçim yapılması kararı ile gündeme gelmiş, böylelikle Parlamento'daki grupların "Avrupa partileri"ne dönüşme süreci başlamıştır⁵. Bu oluşumların ulusal düzeyde faaliyet gösteren klasik siyasal partilere benzeyecek biçimde evrilmesi köklü kurumsallaşma süreçlerini gerektirdiğinden, doksanlı yıllarda dahi "Avrupa partileri" henüz "embriyo düzeyinde partiler" olarak anılmıştır⁶. AB'nin 1993 yılında doğuya doğru genişleme sürecine yönelik olarak ortaya koyduğu irade, AB düzeyinde faaliyet gösteren siyasal parti birliklerinin kendi aralarında bütünleşerek partileşmelerinin önünü açmıştır. Böylelikle partiler, örgütlenme ve finansmanlarına yönelik olarak, Avrupa Parlamentosunun yetki alanının genişlemesini fırsata çevirmişler ve AB siyasetinin aktörleri arasında yer edinmeye başlamışlardır. Bu bağlamda; Avrupa partileri ulusal düzeydeki siyaseti, uluslarüstü düzeye taşıyan "parti ağları" (party networks) olarak nitelendirilmişlerdir⁷. Bu sebeple bu çalışmada "siyasi partiler" yerine bu parti ağlarının/gruplarının doğasıyla uyumlu olacak şekilde "siyasi faaliyetler" başlığını kullanmak daha uygun bulunmuştur. Bu tercihin kullanılmasının bir diğer sebebi de aşağıda detaylı olarak ele alındığı gibi AB düzeyinde yapılmış olan düzenlemelerin Avrupa partilerinin ulusal düzeydeki uzantıları olarak faaliyet gösteren vakıfları da kapsamassındandır. Esasen AB düzeyinde faaliyet gösteren ve "Avrupa Partileri" olarak adlandırdığımız siyasal oluşumlar her ne kadar ulusal partiler kadar kurumsal ve köklü yapılara sahip değillerse de, bu partilerin parlamento bünyesinde federatif ilişkilerle örgütlenmesi zaman içinde bir Avrupa siyaset kültürünün ortaya çıkmasına yol açmıştır⁸. Hali hazırda AB siyaseti, bu yapılanmaların uluslarüstü düzeyde işbirliği ve ittifaklarla ilerleyen yatay ilişkileri ile ulusal partiler ve kendilerine bağlı vakıflarla olan dikey ilişkilerinin bütününe kapsamaktadır.

Öte yandan, Avrupa'da siyaset arenası ulusal düzeyden uluslarüstü düzeye doğru kaydıkça Avrupa partilerinin hukuki temellerinin de belirginleştirilmesi gerektiği açıklık kazanmış, partilerin uluslarüstü düzeyde

⁴ M. Emin Köktaş, "Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Partileri", **Liberal Düşünce**, Sayı: 25-26, Kış-Bahar 2002, s. 100.

⁵ Köktaş, 100.

⁶ S. Hix, C. Lord., **Political Parties in the European Union**, Macmillan, Londra, 1997, s. 214.

⁷ K. M. Johansson, T. Raunio, "Regulating Europarties, Cross-Party Coalitions Capitalizing on Incomplete Contracts", **Party Politics** (2005), Cilt 11, Sayı 5, s. 516.

⁸ Köktaş, 101-102.

örgütlenmelerinin bir yandan düzenlenmesi, diğer yandan da kolaylaştırılması gündeme gelmiştir. Bu noktada bilhassa Avrupa Parlamentosundaki siyasal grupların nasıl finanse edileceği konusu ön plana çıkmış, uluslarüstü düzeyde siyasete katılım ve Parlamentoda ulusaşırı grupların oluşmasını teşvik amacıyla Avrupa partilerinin AB bütçesi kaynaklarıyla ne şekilde destekleneceği hukuki bir çerçeveye oturtulmaya çalışılmıştır.

B. AVRUPA SİYASİ PARTİLER TÜZÜĞÜ VE BU TÜZÜĞE GÖRE AB'DE SİYASİ FAALİYETLERE SAĞLANAN MALİ DESTEKLER

Avrupa Siyasi Partiler Tüzüğü, Avrupa partilerini AB düzeyinde yasal dayanağa oturtmaya yönelik çabaların ürünü olarak 2004/2003 sayılı yasa ile Avrupa Parlamentosu tarafından kabul edilmiştir. Tüzüğün amacı bir yandan “Avrupa partisi” kavramına hukuki bir zemin sağlamak, diğer yandan bu partilerin ve bunlara bağlı kuruluşların tıpkı ulusal partiler gibi kamu kaynaklarından – bu durumda AB bütçesinden – yararlanmalarına temel oluşturmaktır⁹. Resmî adı “Avrupa Parlamentosu ve Konseyi’nin Avrupa düzeyinde faaliyet gösteren siyasal partilere ve bunların finansmanına ilişkin 4 Kasım 2003 tarih ve 2004/2003 sayılı Tüzük”¹⁰ olan bu düzenlemenin hukuki dayanağını ise Nice Antlaşmasının AB Kurucu Antlaşmasına değişiklik getiren 2/19 sayılı maddesi teşkil etmiştir¹¹. Buna göre Kurucu Antlaşmaya özellikle Siyasal faaliyetlerin finansmanını ön plana çıkaran şu hükümler eklenmiştir¹²: “Konsey, madde 251’de belirtilen prosedür uyarınca Avrupa düzeyindeki siyasal partilerin işleyişini, bilhassa da bunların finansmanına ilişkin kuralları hükme bağlayacak düzenlemeler getirecektir.”

15 Kasım 2003 tarihli Avrupa Toplulukları Resmî Gazetesinde yayınlanan, fakat 2004 yılı Haziran ayında yapılan Parlamento seçimlerinden

⁹ Johansson, Raunio, 516.

¹⁰ “Regulation No. 2004/2003 of the European Parliament and of the Council of 4 November 2003 on the Regulations governing Political Parties at European Level and the Rules Regarding their Funding”, **Official Journal of the European Union**, I 297, 15.11.2003.

¹¹ Tüzüğün içeriği ve Avrupa Partilerinin gelişimindeki yeri ile ilgili olarak bkz., Alper Arısoy, Hüseyin Gül “Avrupa Siyasal Partilerinin ‘Avrupalılaşması’”, **Yönetim Bilimleri Dergisi**, c. 9, s. 11, 2011, ss. 179-197.

¹² “Treaty of Nice Amending The Treaty on European Union, The Treaties Establishing The European Communities and Certain Related Acts”, (2001/C 80/01), **Official Journal of the European Communities**, 10.3.2001.

sonra tam olarak uygulanan¹³ Avrupa Siyasi Partiler Tüzüğü, hem Avrupa partilerinin tanım ve kapsamına açıklık getirmeyi amaçlamış hem de bu partilere bağlı olarak ulusal düzeyde faaliyet gösteren vakıf vb. kuruluşların yapı ve işleyişlerini düzenlemeye çalışmıştır. Tüzüğün 2/1 ve 3/1 sayılı maddelerine göre Avrupa düzeyinde faaliyet gösteren bir partinin AB bütçesinden finansal destek alması için bazı koşullar ileri sürülmüştür. Bunlar; Parti merkezinin bulunduğu üye ülkede tüzel kişiliğe sahip olmak; üye ülkelerin en azından dörtte birini temsil edecek şekilde Avrupa Parlamentosu, ulusal meclisler veya bölgesel meclislerinde temsil edebilmek veya üye ülkelerin en az dörtte birini kapsayacak şekilde Avrupa Parlamentosu seçimlerinde en az % 3 oranında oy almış olmaktadır. Ayrıca Avrupa partisinin; program ve etkinliklerinde AB'nin temelini teşkil eden özgürlük, demokrasi, insan hakları, temel özgürlükler ve hukukun üstünlüğüne saygıyı gözetmek; Avrupa Parlamentosu seçimlerine katılmış olmak veya katılacağı beyan etmiş bulunmak gibi diğer şartları karşılaması gerekmektedir.

Tüzük Avrupa partilerinin temel görevlerine de değinmiş ve partilerin AB kurumları ve uluslararası siyasal yapılanmalar ile ulusal düzeydeki üye partiler arasındaki iletişim ve etkileşimi kolaylaştırmaları, Avrupa siyaseti hakkında halkı bilgilendirmek ve siyasete aktif katılımlarını teşvik etmelerini birer görev olarak yüklemiştir (m.3/2). Ayrıca bu kuruluşların AB'nin demokratikleşme sürecini hızlandırmaları ve AB siyasetinin ulusal-uluslararası düzeyler arasındaki etkileşim ve iletişimine katkıda bulunmaları gerekmektedir (m.3/2).

C. SİYASİ PARTİLERE MALİ DESTEĞİN HUKUKİ STATÜSÜ VE KAPSAMI

Avrupa siyasi partilerine yönelik olarak bilhassa finansman ve harcamalara ilişkin hükümler 2007 yılında yeniden düzenlenerek Avrupa Siyasi Partiler Tüzüğüne eklenmiş¹⁴ böylece uygulamaya ilişkin ayrıntılar netleşmiştir. Bu doğrultuda, Siyasal parti ve kuruluşlara AB bütçesinden yapılacak yardımlar “hibe” (grant) olarak öngörülmüş olup aşağıda görüleceği gibi uygulamaları AB'nin eğitimden sivil topluma, bölgesel kalkınmaya kadar bir dizi alanda kullanılmak üzere ayırdığı fonlarla büyük ölçüde benzerlik göstermektedir. Buna göre, hibelerden yararlanmak isteyen parti veya gerekli koşulları karşılayan bir siyasal kuruluş, yıllık olarak

¹³ Johansson, Raunio, 516.

¹⁴ “Regulation No 1524/2007 of the European Parliament and of the Council of 18 December 2007 amending Regulation (EC) No 2004/2003 on the Regulations governing Political Parties at European Level and the Rules regarding their Funding”, **Official Journal of the European Union**, L 343/5, 27.12.2007.

Avrupa Parlamentosu tarafından yayınlanan teklif çağrılarında başvuruda bulunur. Başvurunun değerlendirilmesi sonucunda AB kaynaklarından yararlanma hakkını elde eder (m.4).

Avrupa siyasi partisi veya kuruluşu statüsünün ve AB hibelerinden yararlanma hakkının devamı için ilgili parti veya kuruluşun gelir-gider kayıtlarını, mal varlıklarını, finansman kaynaklarını ve (bir yıl içinde kişi başına 500 Avroyu geçen) bağış miktarlarını¹⁵ yıllık raporlarla beyan etmesi gerekmektedir (m.6/1). Ayrıca Avrupa düzeyinde faaliyet gösteren bir siyasal parti veya kuruluş şu tür bağışları kabul edemez: Anonim bağışlar; Parlamentodaki siyasal grupların bütçelerinden yapılmak istenen bağışlar; kamu otoritelerinin doğrudan veya dolaylı olarak etkin oldukları herhangi bir teşebbüsten yapılmak istenen bağışlar; Yıllık olarak kişi veya kurum başına 12000 Avroyu geçen bağışlar; Üçüncü bir ülkedeki herhangi bir kamu otoritesi veya bunların bir şekilde ilişkili bulunduğu teşebbüslerden yapılmak istenen bağışlar.

Diğer yandan ulusal düzeyde faaliyet gösteren herhangi bir parti, üyesi bulunduğu bir Avrupa siyasal partisine bağışta bulunabilir. Fakat bu bağışın Avrupa siyasi partisinin yıllık bütçesinin % 40'ını geçmemesi gerekir (m. 6/3). Aynı şart ulusal ve uluslararası düzeyde partilerle ilişkili olarak faaliyette bulunan siyasal kuruluşlar için de geçerlidir (m. 6/4).

Avrupa partilerinin, Avrupa Parlamentosu bünyesinde grup oluşturmaları, finans kaynaklarında artışa yol açmaktadır. Bu durum Avrupa çapında parçalı bir görünüm sergileyen parti ve fraksiyonların da Avrupa Parlamentosu bünyesinde bütünleşmelerine ve grup oluşturmalarına imkan vermesi bakımından dikkat çekici olup, bütünleşme sürecinin ilginç bir boyutunu ortaya koymaktadır. Özellikle aşırı sol ve sağ partilerin durumu bu tespiti doğrulamaktadır¹⁶. Örneğin 1994 yılında Avrupa Parlamentosundaki Ulusal Cephe (Front National) çöktükten sonra Jean-Marie Le Pen liderliğindeki aynı adlı Fransız aşırı sağ partisi (Front National - FN), Doğu Avrupa ve Balkanlardaki aşırı sağ eğilimli partilere yönelerek uluslararası siyasi faaliyetlerini Avrupa Parlamentosu bünyesinde güçlendirmeye

¹⁵ Kişisel bağışların miktarı ile ilgili limitler üye ülkelerdeki farklı uygulamalardan dolayı tartışma konusu olmuş, Fransız kökenli siyasi partiler kişisel bağışın 500 Avroyu aşması durumunda partilerin bunu beyan etmelerini ve yıllık kişisel bağış miktarının da 12000 Avroyu geçmemesi yönünde bağışlara limit konulmasını savunmuştur (Justus Schönlau, "European Party Statute: Filling the Half-full Glass?", **European View**, vol. 3, spring 2006, s.145).

¹⁶ Johansson, Raunio, s. 516.

çalışmış, böylece Parlamento kanalıyla gelen finans kaynaklarını artırmayı amaçlamıştır¹⁷.

Dolayısıyla Avrupa şüpheci (eurosceptic) eğilimleri olan parti ve gruplar dahi bu platformda bir araya gelmekte ve bir şekilde yöntem hatta temel savlarına karşı oldukları Avrupa Birliği'ni etkilemeye çalışmaktadırlar. Bu etkinliklerini daha rahat gerçekleştirebilmek ve finans kaynaklarını artırabilmek için de Parlamento bünyesinde bütünleşmeye çalışmaktadırlar. Bu durum bilhassa 2003/2004 sayılı Tüzüğü Avrupa partilerine yönelik düzenlemeleri çerçevesinde düşünüldüğünde dikkati çekmektedir. Zira yukarıda değinildiği gibi söz konusu Tüzük, Avrupa partilerinin, Birliğin mali kaynaklarından yararlanabilmeleri için özgürlük, demokrasi, insan hakları, temel özgürlükler ve hukukun üstünlüğüne saygı ilkelerini gözetmeleri gerektiğini hükme bağlamaktadır.

D. SİYASİ PARTİLERE MALİ DESTEK VERİLMESİNDE YÖNTEM VE İDARİ İŞLEYİŞ

Avrupa Siyasi Partiler Tüzüğü'nün kabulünden kısa bir süre sonra uygulamaya ilişkin ayrıntılar Avrupa Parlamentosu'nun 29 Mart 2004 tarihli Kararıyla belirlenmeye çalışılmıştır¹⁸. 12 Haziran 2004 tarihli AB Resmi Gazetesinde yayınlanarak yürürlüğe giren söz konusu Kararın özellikle AB bütçesinden, Avrupa siyasi partilerine yapılacak mali desteklere ilişkin hükümlerinde uygulamada karşılaşılan ihtiyaca binaen 2006¹⁹ ve 2008²⁰ yıllarında değışiklik yapılmıştır. Değişikliklerin çoğu uygulama ve işleyişteki aksaklıklara yönelik olup bunlardan düzenlemenin kapsamını ilgilendirmesi bakımından en dikkat çekici olanı 2008 yılında siyasi partilere

¹⁷ Mark Hunter, "L'Extrême Droite à la Conquête de l'Est Les Reseaux Européens du Front National", **Le Monde Diplomatique**, Aralık 1998.

¹⁸ "Decision of the Bureau of the European Parliament of 29 March 2004 laying down the procedures for implementing Regulation (EC) No 2004/2003 of the European Parliament and of the Council on the regulations governing political parties at European level and the rules regarding their funding" (2004/C 155/01), **Official Journal of the European Union**, 12.06.2004.

¹⁹ "Decision of the Bureau of the European Parliament of 29 March 2004 laying down the procedures for implementing Regulation (EC) No 2004/2003 of the European Parliament and of the Council on the regulations governing political parties at European level and the rules regarding their funding" (2006/C 150/02), **Official Journal of the European Union**, 28.06.2006.

²⁰ "Decision of the Bureau of the European Parliament of 29 March 2004 laying down the procedures for implementing Regulation (EC) No 2004/2003 of the European Parliament and of the Council on the regulations governing political parties at European level and the rules regarding their funding" (2008/C 252/01), **Official Journal of the European Union**, 03.10.2008.

bağlı vakıf vb. kuruluşların da Kararın metnine dahil edilmesidir²¹. Buna göre Kararın giriş kısmına siyasi kuruluşların (political foundations) da, bir Avrupa siyasi partisine bağlı bulunmak şartıyla AB bütçesinden destek alabilecekleri ifadesi eklenmiş, hatta hibe başvurusuna ilişkin 3. maddede hem partileri hem de bu tip kuruluşları kapsayacak şekilde “hibe almak isteyen herhangi bir organizasyon” ifadesi önceki metindeki “herhangi bir parti” ifadesinin yerine getirilmiştir. Ayrıca bu kuruluşların Avrupa siyasi partilerinin uzun vadeli amaç ve hedefleri bakımından taşıdıkları öneme de yine Kararın 2008 versiyonunun giriş kısmında dikkat çekilmiştir.

Halen 2004/2003 sayılı Tüzükle birlikte Avrupa düzeyinde siyasi partilere ilişkin mevzuatın belkemiğini oluşturan bu Karara göre söz konusu partilere Birlik bütçesinden sağlanacak destekler “Hibe” kategorisinde yer almaktadır. 2002 yılında kabul edilen Mali Tüzüğün (Financial Regulation) ilgili maddelerini temel alan bu hüküm²², AB hukukunda hibe (grant) kavramının içerik ve kapsamına kısaca göz atmayı gerektirebilir. Buna göre AB politikaları doğrultusunda herhangi bir eylemi (bir projeyi) veya yine AB politikaları ve Avrupa’nın genel çıkarları doğrultusunda faaliyet gösteren herhangi bir kurumu mali olarak desteklemek üzere Birlik bütçesinden bağış yoluyla yapılan doğrudan mali katkıya “hibe” adı verilir²³. Hibeler ilgili tarafların katılımıyla düzenlenen bir sözleşme (agreement) veya Komisyon’un hibenin sağlanmasında geçerli usul ve koşullara ilişkin olarak alacağı tek taraflı bir karara dayanabilir. Siyasi partiler söz konusu olduğunda taraflar arasında bir sözleşmenin imzalanması gerekmektedir²⁴. Hibeler, hibe almaya uygun kuruluşların personel giderlerini karşılamak, borçlarını ödemek, bütçelerini veya sermaye birikimlerini desteklemek gibi amaçlar için kullanılamaz²⁵. Ajanslar gibi AB’nin kendi yapısına bağlı olarak faaliyet gösteren kurumlara yapılan ödenekler, AB’nin doğrudan uygulamanın içinde bulunduğu durumlarda yapılan harcamalar hibe kapsamına girmemektedir²⁶. Hibeler, yıllık olarak açılan ve hibe kullanımıyla ilgili şart ve usulleri belirleyen “teklif çağrıları” (call for proposals) vasıtasıyla, bu çağrılara başvuran ilgili kurumların taleplerinin değerlendirilmesi sonucunda sağlanır. Hibenin kullanımına yönelik etkinliklerin yine yıllık programlar çerçevesinde gerçekleştirilmesi

²¹ **Decision No 2008/C 252/01.**

²² “Council Regulation (EC, Euratom) No 1605/2002 of 25 June 2002 on the Financial Regulation applicable to the General Budget of the European Communities”, **Official Journal of the European Union**, L 248, 16.09.2002.

²³ Council Regulation No 1605/2002, m. 108/1.

²⁴ Decision No 2008/C 252/01, m. 5.

²⁵ Council Regulation No 1605/2002, m. 108/2.

²⁶ Council Regulation No 1605/2002, m. 108/2.

gerekmektedir. Hibe niteliğindeki mali katkılar ilgili etkinliğin tamamının finansmanında kullanılamaz, yararlanıcı kurumun da kendi bütçesinden söz konusu faaliyetleri desteklemesi gerekmektedir (co-financing)²⁷. Ayrıca hibe kullanımına konu olan faaliyetler kar amacı veya etkisi taşımamalıdır²⁸.

2002 yılında kabul edilen ve hibeler konusundaki düzenlemeleri – 2006 yılında yapılan birtakım değişikliklerle birlikte – yukarıda çizilen çerçevede kalan Mali Tüzükte 2007 yılına kadar Avrupa siyasi partilerine ilişkin doğrudan bir referans bulunmamaktaydı. Aşağıda ayrıca değinileceği gibi kullanım alanı okullardan sivil toplum kuruluşlarına, kamu kurumlarına kadar uzanan hibelere ilişkin kuralların aynen siyasi partilere de uygulanması, bunların doğasından ve işleyişinden kaynaklanan özel durumları sebebiyle birtakım sıkıntıları beraberinde getirmiştir. Halen kısmen devam ettiği gözlenen bu sıkıntıların çoğu hibelerin yıllık bazda olması sebebiyle bir yıldan artakalan hibe miktarının ertesi yıla devrinde yaşanan bürokratik sorunlardan kaynaklanmaktadır. Bu sebeple, Avrupa siyasi partilerine kolaylık sağlamak üzere 17 Aralık 2007'de yapılan ve 27 Aralık 2007 itibariyle yürürlüğe giren değişiklikle Mali Tüzüğün 109. maddesine (4. paragraf olarak) şu hüküm ilave olunmuştur²⁹: “Avrupa düzeyinde bir siyasal partinin hibe desteği aldığı bir harcama kaleminde, ilgili mali yılın sonunda gelir fazlası görünmesi halinde, o yıla ilişkin toplam hibe miktarının % 25'ine kadar olan kısmı, takip eden yılın ilk çeyreğinde tamamen kullanılmak şartıyla – ve kar amacı gütmeme kuralından kısmi bir sapma teşkil edecek şekilde³⁰ – bir sonraki mali yıla aktarılabilir”. Bu hüküm, 2008 yılında yapılan değişiklikle yukarıda sözü edilen 29 Mart 2004 tarihli Parlamento Kararına da uygulamaya yönelik ayrıntılarıyla birlikte ilave olunmuştur³¹.

²⁷ Council Regulation No 1605/2002, m. 109/1.

²⁸ Council Regulation No 1605/2002, m. 109/2.

²⁹ “Council Regulation (EC) No 1525/2007 of 27 December 2007 amending the Regulation (EC, Euratom) No 1605/2002 on the Financial Regulation applicable to the general budget of the European Communities”, **Official Journal of the European Union**, 27.12.2007, m. 1.

³⁰ Burada “kısmi bir sapma” olarak çevirmeyi uygun gördüğümüz ifadenin orijinali “by derogation of” olup, orijinal metindeki anlam dilimizde de kullanılmaya başlanan “derogasyon” sözcüğüyle de ifade edilebilirdi. Ne var ki bu sözcüğün dilimizdeki en yakın karşılığı “istisna” olup orijinal metinde kastedilen husus, “kar amacı gütmeme” kuralına getirilen bir istisnadan çok, bu ilkedeki kısmi hatta daha çok zahiri ve geçici bir sapmadır. Nitekim bu anlam bir sonraki paragraftaki ifadelerle netleşmekte olup söz konusu kısımda kar amacı gütmeme kuralına uyulmakta olduğunun güvence altına alınması gerektiği ifade edilmektedir.

³¹ Decision No 2008/C 252/01, m. 6a.

Siyasal parti ve kuruluşların özel şartları göz önünde bulundurularak her ne kadar uygulamada kolaylık sağlanmaya çalışılsa da, AB'nin tüm hibe uygulamalarında olduğu gibi siyasi faaliyetlere yönelik hibelerde de yıllık mali döngü esastır. Buna göre, her yılın ilk yarısında Avrupa Parlamentosu siyasi parti ve kuruluşlara sağlanacak hibelere ilişkin bir teklif çağrısı yayımlar. Bu teklif çağrısına cevaben 29 Mart 2004 tarihli Parlamento Kararının ekinde yer alan hibe başvuru formunu doldurarak 1 Kasım'a kadar Parlamento'ya başvurularını yaparlar. Söz konusu form doğrultusunda yapılan başvuru, ilgili parti veya kuruluşun tüm kurumsal bilgilerinin yanı sıra genel programı ve başvuruda bulunduğu hibeyi ne şekilde kullanacağına ilişkin planlarını ayrıntılı olarak içermelidir³². Başvuru formu içeriğinde yer alacak bu bilgilerin 2004/2003 sayılı Tüzük kapsamındaki faaliyet ve politikalarla uyumlu olması kadar, başvuran partinin Parlamento'daki üye sayısı da hibe kararının verilmesinde etkili olmaktadır³³. Başvuruyu takip eden ve hibe etkinliklerine konu olan bir sonraki yılın Ocak ayı içinde Parlamento hibe kazanan parti ve kuruluşları açıklar, takip eden 30 gün içinde de Parlamento ve yararlanıcı taraf arasında hibe sözleşmesi imzalanır³⁴. Sözleşmenin her iki tarafça da imzalanmasını takip eden 15 gün içinde öngörülen azami hibe miktarının % 80'i doğrudan yararlanıcı tarafa ödenir³⁵. Kalan kısım gerçekleşen harcamalara göre hesaplanarak ödenir veya hibeye konu olan faaliyetin öngörülen miktarın harcanmasına gerek kalmaksızın tamamlanması halinde ödeme yapılmaz. Hatta ön ödemedeki % 80'lik kısmın toplam gerçekleşen harcamaları aşması durumunda yararlanıcı, hibenin kullanmadığı kısmını Parlamento'ya iade eder³⁶. Hibenin kalan kısmının ödenebilmesi için, ilgili siyasi parti veya kuruluşun hibenin kullanıldığı yılın Mayıs ayının 15'ine kadar – veya gecikme halinde en geç bir sonraki mali yılın Ocak ayı sonuna kadar – şu belgeleri Parlamento'ya teslim etmesi gerekmektedir³⁷:

a. Etkinlik programına ilişkin bir sonuç raporu, b. Öngörülen bütçe doğrultusunda gerçekleşmiş bulunan harcamaları gösteren bir mali rapor, c.

³² Ayrıntılar için bkz. Decision No 2008/C 252/01, Annex 1: Grant Application Form.

³³ Decision No 2008/C 252/01, m. 4/2.

³⁴ Decision No 2008/C 252/01, m. 4/2; Bu sözleşmenin örneği için bkz. Decision No 2008/C 252/01, m. 4/2. Annex 2: Operating Grant Agreement.

³⁵ Decision No 2008/C 252/01, m. 6/1; Bu hüküm 2006 yılındaki değişiklikle kabul edilmiştir (Decision No 2006/C 150/02, m. 6/1). Ön ödeme miktarı Kararın 2004 yılında kabul edilen ilk halinde (2004/C 155/01) öngörülen azami miktarın % 50'sini geçemeyecek şekilde düzenlenmişti. Ayrıca uygulama esnasında bu kez öngörülen azami meblağın % 80'ini geçemeyecek şekilde ikinci bir ödeme öngörülmekteydi. (Decision No 2004/C 155/01, m. 6/1)

³⁶ Decision No 2008/C 252/01, m. 6/2.

³⁷ Decision No 2008/C 252/01, m. 6/3.

Hibenin kullanıldığı dönem boyunca yararlanıcının gelir-gider durumunu gösteren bir rapor ve d. Yararlanıcının mali durumuna ilişkin olarak bağımsız bir denetim kurumu veya uzmanı tarafından hazırlanacak denetim raporu.

Bu belgelerin Parlamento tarafından incelenip uygun görülmesinin ardından gerçekleşen harcamalar doğrultusunda yukarıda belirtildiği şekliyle hibenin kalanı yararlanıcıya ödenir. Diğer taraftan hibe sözleşmesi ve sözleşmenin uygulanması AB Sayıştay (Court of Auditors) ve Avrupa Yolsuzlukla Mücadele Ofisinin (OLAF) de denetimine açıktır³⁸.

Avrupa Siyasi Partiler Tüzüğü'nün uygulanmasına ilişkin 29 Mart 2004 tarihli Parlamento Kararının 15. Maddesi, kuralların uygulamayla karşılaştırılarak sürekli gözden geçirilmesini öngörmektedir. Bu doğrultuda yakın zamanda hazırlanan raporlardan biri, kat edilen mesafeye rağmen Avrupa düzeyinde "bütünleşik siyasi partiler" in halen inşa sürecinde olduğunu ortaya koymakta, irili ufaklı bu siyasi oluşumlar için henüz kapsamlı bir mevzuat zemininin oluşmadığına dikkati çekmektedir³⁹.

Avrupa Partilerinin doğal gelir kaynakları arasında üye aidatı ya da bağış yolu ile gerçekleşen destekler gelmektedir. Bununla birlikte daha 2004/2003 sayılı Tüzüğün yürürlüğe girdiği 2004 yılında on Avrupa partisi, Tüzük hükümleri doğrultusunda AB bütçesinden pay almak için başvurmuştur⁴⁰. 2008 yılına gelindiğinde ise AB bütçesinden yapılan katkılar Avrupa partilerinin toplam gelirlerinin % 76'sına karşılık gelecek ölçüde artmıştır⁴¹. 2011 yılı AB bütçesinde 17.4 milyon Avro Avrupa partileri için, 11.4 milyon Avro da bunlara bağlı olarak faaliyet gösteren vakıf vb. kuruluşlar için ayrılmış olup bu da önceki bütçe dönemine göre % 25'lik bir artışa karşılık gelmektedir⁴².

Ne var ki, Avrupa partilerinin ve bunlara bağlı kuruluşların kurumsallaşma ve finansman yeterliliği bakımından arzu edilen konumdan henüz çok uzakta oldukları gözlenmektedir. Yukarıda bahsi geçen rapor, kısa bir süre önce Parlamento tarafından İlke Kararı (Resolution) olarak kabul

³⁸ Decision No 2008/C 252/01, m. 10/5, 10/6.

³⁹ "Report on the application of Regulation (EC) No 2004/2003 on the regulations governing political parties at European level and the rules regarding their funding" (2010/2201 (INI)), EP Committee on Constitutional Affairs (Rapporteur: Marietta Giannakou), 18.03.2011, s. 5.

⁴⁰ Bu kuruluşlardan yedisi Belçika, diğer üçü Fransa, Lüksemburg ve Danimarka kanunlarına tabi olarak kurulmuş kar amacı gütmeyen dernek statüsündedirler (Schönlaue, s.148).

⁴¹ R. Patz, **Transparency in the Financing of Europarties**, Transparency International EU Discussion Paper, 27.01.2011, s. 1.

⁴² Patz, s. 1.

edilmiş olup⁴³, bu doğrultuda daha kapsamlı ve ayrıntılı bir yasal zemin oluşturulmasını, bunun için 2004/2003 sayılı Tüzüğün esaslı bir biçimde gözden geçirilmesini Komisyon ve Konsey'e önermektedir. Söz konusu raporda, "hibe" kavramının AB politikalarındaki geniş uygulama alanlarına dikkati çekilmekte, siyasi parti ve kuruluşlara sağlanan hibelerin Komisyon tarafından (çeşitli STK'lara, eğitim kurumlarına vd.) sağlanan diğer hibeler gibi olamayacağı, bunların daha esnek olması ve bürokrasinin azaltılması gerektiği ifade edilmektedir⁴⁴. Bu doğrultuda Mali Tüzükte öngörülen uygulamaya Siyasi partiler için bir istisna getirilerek öngörülen hibenin % 80'inin değil tamamının faaliyet başlangıcında ödenmesi önerilmiş, ayrıca bağış limitinin her bir kuruluş veya parti için yıllık 12000 Avrodan 25000 Avroya çıkarılması istenmiştir⁴⁵.

Avrupa partilerinin mali kaynakları hakkında da birtakım bilgilere yer veren rapor, bu partilerin yıllık bütçelerinin yaklaşık yarısının personel, kira gibi merkezi idareye harcandığını, dörtte birinin toplantı vb. etkinliklere harcandığını, kalan miktarın da seçim kampanyaları ve bağlı kuruluşların desteklenmesinde kullanıldığını ifade etmektedir. Dolayısıyla bu bütçe yapısının doğal olarak yıldan yıla değişebilen bir esneklik gerektirdiği, bu esnekliğin hibelerin kullanımında (bilhassa hibelerin kullanıldığı etkinliklerde partilerin özkaynaklarından sağlayacakları katkılarla ilgili olarak) da sağlanması gerektiği vurgulanmaktadır⁴⁶. Diğer yandan partilere bağlı olarak faaliyet gösteren vakıf vb. kuruluşların ise tamamen farklı gelir-gider yapılarına sahip oldukları hatırlatılarak bunların gelirlerinin ortalama % 40'ını merkezi idarelerine % 40 kadarının da araştırma, yayın, seminer gibi projelendirmeye daha uygun faaliyetlere ayrıldığına dikkat çekilmektedir.

Bu argümanlardan hareketle Avrupa Parlamentosu, Komisyon ve Konseye ilettiği ilke kararında, Avrupa çapında uluslararası demokrasinin iyice yerleşmesinin ve ortak bir Avrupa kamusal alanının oluşmasının ancak Avrupa siyasi partilerinin güçlenmesiyle mümkün olacağını öne sürerek bunun da ancak partileri basit birer şemsiye örgüt olmaktan çıkararak onlara AB hukuku çerçevesinde ayrı birer tüzel kişilik sağlayacak köklü bir reformla olabileceğini belirtmiştir.

⁴³ "European Parliament resolution of 6 April 2011 on the application of Regulation (EC) No 2004/2003 on the regulations governing political parties at European level and the rules regarding their funding" (2010/2201 (INI)), 06.04.2011, Strasbourg.

⁴⁴ Report No 2010/2201 (INI), ss. 5-6, 8.

⁴⁵ Report No 2010/2201 (INI), ss. 8, 12; Bu öneriler aynen Parlamento tarafından kabul edilen ve yukarıda bahsi geçen 6 Nisan 2011 tarihli İlke Kararında da yer almıştır.

⁴⁶ Report No 2010/2201 (INI), ss. 5.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Yukarıda ele alınan konudan yola çıkarak elde edilen sonuçları kısaca değerlendirmek gerekirse elde edilen sonuçlar birkaç madde altında özetlenebilir.

Dünyadaki genel eğilime paralel olarak AB düzeyinde de siyasi partilere kamu kaynaklarından pay verme eğilimi ilkel olarak belirlenmiştir. AB üyesi ülkelerin birçoğunda zaten siyasi partilere devlet yardımı adı altında kaynak aktarımı söz konusudur. Avrupa siyasi partilerine de kamu kaynaklarından pay aktarılmasına yönelik düzenlemeler, Birliğin derinleşme ve genişlemesine paralel olarak hukuksal metinlere konu olmuştur.

Avrupa siyasi partilerine yapılacak yardımların hangi partilere ve neye göre belirleneceği genel esaslara bağlanmıştır. Bu esaslarda hem ulusal düzeyde milletvekili seçimlerinden elde edilecek başarı ve temsil hem de Avrupa Parlamentosu seçimlerinde elde edilecek oy oranı ölçüt olarak kabul edilmiştir.

Bununla beraber Avrupa siyasi partilerinin ve bunlara bağlı kuruluşların statüsü ve finansmanı AB ülkeleri için halen önemli bir sorun olarak tartışılmaya devam etmektedir. Her ne kadar AB'nin diğer bileşenleri gibi kurumsallaşma yönünde ilerleseler de Avrupa partilerinin, AB'nin genel gelişiminin gerisinde kaldıkları gözlenmektedir. Bu durum Avrupa'da demokrasi açığı ve tüm Birliği kapsayacak bir Avrupa kamusal alanının oluşmasına – veya inşasına – ilişkin tartışmalarla da yakından ilgilidir.

AB'nin federal bir yapıya doğru dönüşmeye devam etmesi halinde Avrupa partilerine yapılan yardımlar, partilerin mevcut durumda AB düzeyinde yaptıkları işbirliği politikalarını etkileyecektir. Hali hazırda Avrupa partileri bir iktidar mücadelesi içerisinde bulunmamaktadırlar. Siyasi partilerin doğasıyla da ilişkili olan bu uzlaşmacı tutum AB'nin alacağı şekilde değişecektir.

Diğer taraftan, AB kurumlarıyla AB vatandaşları arasındaki iletişimin güçlendirilmesi de basit reformlarla ve tepeden inme önlemlerle veya daha iyi bilgilendirmeye yönelik proje ve programlarla olacak kadar kolay görünmemektedir. Bunun aşılması ancak tabana yaygın bir biçimde ve Avrupa düzeyinde tutarlı politikalar geliştirecek Avrupa partilerinin gelişmesi ve siyaset alanında rekabet etmeleri, dolayısıyla bu partilerin faaliyetlerinin desteklenmesiyle mümkün olacaktır.

2004/2003 Sayılı Tüzük AB'de siyasal faaliyetlerin finansmanı bakımından bir dönüm noktası oluşturmuş, Tüzüğün kabul edildiği 2004 yılından itibaren Avrupa siyasal partileri ait oldukları “kamu” kaynaklarından doğrudan yararlanmaya başlamışlardır. Takip eden yıllarda

gerek Tüzükte yapılan değişiklikler, gerekse uygulamaya yönelik olarak alınan 29 Mart 2004 tarihli Parlamento Kararının açtığı yolda, AB’de siyasi faaliyetlerin finansmanı Birliğin başlıca gündem maddeleri arasındaki yerini korumuştur. Bununla birlikte, AB düzeyinde siyasi partiler ve bunlara bağlı kuruluşlar için halen kapsamlı normatif bir düzenlemenin bulunmaması ve Parlamento seçimlerinin halen istenen etkinlikte gerçekleştirilememesi Avrupa partileri ve partilerin finansmanı açısından karşılaşılan sorunların devamına işaret etmektedir.

KAYNAKÇA

- “Council Regulation (EC) No 1525/2007 of 27 December 2007 amending the Regulation (EC, Euratom) No 1605/2002 on the Financial Regulation applicable to the general budget of the European Communities”, *Official Journal of the European Union*, 27.12.2007.
- “Council Regulation (EC, Euratom) No 1605/2002 of 25 June 2002 on the Financial Regulation applicable to the General Budget of the European Communities”, *Official Journal of the European Union*, L 248, 16.09.2002.
- “Decision of the Bureau of the European Parliament of 29 March 2004 laying down the procedures for implementing Regulation (EC) No 2004/2003 of the European Parliament and of the Council on the regulations governing political parties at European level and the rules regarding their funding” (2004/C 155/01), *Official Journal of the European Union*, 12.06.2004.
- “Decision of the Bureau of the European Parliament of 29 March 2004 laying down the procedures for implementing Regulation (EC) No 2004/2003 of the European Parliament and of the Council on the regulations governing political parties at European level and the rules regarding their funding” (2006/C 150/02), *Official Journal of the European Union*, 28.06.2006.
- “Decision of the Bureau of the European Parliament of 29 March 2004 laying down the procedures for implementing Regulation (EC) No 2004/2003 of the European Parliament and of the Council on the regulations governing political parties at European level and the rules regarding their funding” (2008/C 252/01), *Official Journal of the European Union*, 03.10.2008.
- “European Parliament resolution of 6 April 2011 on the application of Regulation (EC) No 2004/2003 on the regulations governing political parties at European level and the rules regarding their funding” (2010/2201 (INI)), 06.04.2011, Strasbourg.
- “Regulation No 1524/2007 of the European Parliament and of the Council of 18 December 2007 amending Regulation (EC) No 2004/2003 on the Regulations governing Political Parties at European Level and the Rules regarding their Funding”, *Official Journal of the European Union*, L 343/5, 27.12.2007.

- “Regulation No. 2004/2003 of the European Parliament and of the Council of 4 November 2003 on the Regulations governing Political Parties at European Level and the Rules Regarding their Funding”, *Official Journal of the European Union*, I 297, 15.11.2003.
- “Report on the application of Regulation (EC) No 2004/2003 on the regulations governing political parties at European level and the rules regarding their funding” (2010/2201 (INI)), EP Committee on Constitutional Affairs (Rapporteur: Marietta Giannakou), 18.03.2011.
- “Treaty of Nice Amending The Treaty on European Union, The Treaties Establishing The European Communities and Certain Related Acts”, (2001/C 80/01), *Official Journal of the European Communities*, 10.3.2001.
- Alper Arısoy, Hüseyin Gül “Avrupa Siyasi Partilerinin ‘Avrupalılaşması’”, *Yönetim Bilimleri Dergisi*, c. 9, s. 11, 2011.
- Gül Hüseyin, *Avrupa Siyasi Partilerinin Ortaya Çıkışı ve Avrupa Halk Partisi*, DEÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, yayınlanmamış doktora tezi, İzmir, şubat 2010.
- Justus Schönlau, “European Party Statute: Filling the Half-full Glass?”, *European View*, vol. 3, spring 2006.
- K. M. Johansson, T. Raunio, “Regulating Europarties, Cross-Party Coalitions Capitalizing on Incomplete Contracts”, *Party Politics* (2005), Cilt 11, Sayı 5.
- M. Emin Köktaş, “Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Partileri”, *Liberal Düşünce*, Sayı: 25-26, Kış-Bahar 2002.
- Mark Hunter, “L’Extrême Droite à la Conquête de l’Est Les Reseaux Européens du Front National”, *Le Monde Diplomatique*, Aralık 1998.
- Martin Morlok, “Constitutional Framework”, K.M. Johansson, P.A. Zervakis (der), *European Political Parties between Cooperation and Integration*, ZEI Studies, Baden-Baden, 2002.
- R. Patz, *Transparency in the Financing of Europarties*, Transparency International EU Discussion Paper, 27.01.2011.
- S. Hix, C. Lord., *Political Parties in the European Union*, Macmillan, Londra, 1997.
- S. Lipset, S. Rokkan, (1967), *Party Systems and Voter Alignments*, Free Press, New York, 1967.

